

UDK 37

YU ISSN 0547-3330

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

ЧАСОПИС ЗА ПЕДАГОШКУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

• НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ • ЛII • Бр. 1 • 2003 •

1

LV год. LII бр. 1 стр. 1-133 Београд 2003.

Bojan Lazarević

LEISURE TIME AMATEURISM AND ADULT EDUCATION

Summary *The aim of the paper is to discuss the educational nature, importance and functions of amateurism in the periods of leisure. Amateurism is regarded as a phenomenon related to leisure time, and its characteristics are pointed out. Special attention is paid to the educational function of amateurism and its dependability upon the areas and types of the amateur activities. An effort has been made to clarify the method by which educational activities are being realized within amateurism, as well as to highlight the factors which determine the process. Furthermore, relying on our systematic observation and consulting relevant documentation and literature, we tried to stress some other functions of amateurism which contribute to the affirmation of individual and social values. Adult education in general, as well as its part realized through leisure time amateur activities, offers wide possibilities for a full personality development, and implies fulfilling leisure time with more useful contents of higher quality.*

Key words: *adult education, amateurism, leisure time, educational function of amateurism.*

Божан Лазаревић

ЛЮБИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ОБРАЗОВАНИЕ
В СВОБОДНОМ ВРЕМЕНИ ВЗРОСЛЫХ

Резюме *Целью настоящей работы является исследование природы образования, значения и функции любительской деятельности в свободном времени. На любительскую деятельность смотрится как на феномен свободного времени и указывается на её свойственные характеристики. Особое внимание уделяется образовательной функции любительской деятельности и её обуславливанием территорией и видом любительской активностей. Сделана попытка осветить способы осуществления образовательных деятельностей в любительской деятельности и подчеркнуть существенные факторы, определяющие этот процесс. Кроме того, на основании систематического наблюдения любительской деятельности и просмотра релевантной документации и литературы, мы старались указать и на другие функции любительской деятельности, способствующие афирмации индивидуальных и общественных ценностей в целом. Образование, то есть образование взрослых, вместе с любительскими активностями в свободном времени дают широкие возможности для всестороннего развития личности и более качественного и содержательного использования свободного времени.*

Ключевые слова: *образование взрослых, любительская деятельность, свободное время, образовательная функция любительской деятельности.*

ПОГЛЕДИ И МИШЉЕЊА

Др Славица Максић

Институт за педагошка истраживања
Београд

УДК – 37.036

Примљено: 15. I 2003.

КОМЕ ТРЕБА КРЕАТИВНА ШКОЛА?

Највећа креативна открића, која представљају критичан допринос напретку човечанства, почињу трагањем за најважнијим проблемом у датом времену и окружењу. Пошто се одређени проблем дефинише, његове аспекте чине питања како се проблем може решити, када би се могао решити и како да појединац учествује у његовом решавању. Човек ствара услове да буде креативан, полазећи од питања за шта је креативан, а не да ли је и у којој мери је креативан. Овако постављено питање, заправо значи у којој области је најбољи, шта највише воли да ради, шта је оно у чему ужива док то ради, која му активност представља највеће задовољство док о њој размишља итд. Неопходан је ризик да се проба нешто ново, траже везе тамо где их раније није било или, боље рећи, где нису биле виђене. Ако се не верује у сопствене способности и успех, резултат ће бити немоћ и неуспех.

Истраживања потврђују да највеће препреке за креативно понашање појединаца представљају њихова уверења о томе да нису креативни, да не могу дати значајан допринос у области за коју нису специјализовани, као и уверења да су обавезни да дају решење проблема којима се баве и да увек постоји право, најбоље и једно решење. На овај начин људи мисле о себи и другима. Искуство нас учи да већина гледа на живот као сувише озбиљан, да би се губило време које креативно мишљење и понашање захтевају: на разматрање питања без давања дефинитивног одговора, промишљање проблема без обавезног решења или давање више решења за један проблем. Није тешко претпоставити, а школска пракса нас у то уверава, да већина наставника мисли, како је већина ученика некреативна и тако се понаша; слично мисле ученици о наставницима и враћају им истом мером.

С друге стране, живимо у времену које карактеришу све већи захтеви савременог друштва за креативним личностима и понашањима у професионалном раду и друштвеном животу. Разлога за ово има пуно, а најважнији су: све већа количина информација и различитих путева учења којима су младе генерације, поред школе, изложене и са којима морају да се изборе; брзе промене у ономе што се зна и сматра научном истином, што даље одређује шта би у школи требало да се учи, а да при том школа задржи своју кључну образовну и васпитну улогу; тешкоће у прецизнијем планирању захтева тржишта рада и услова живота појединца у блиској будућности. Деца која су сада у процесу школовања, не знају каква их радна места

чекају, због промена које носе привредни, економски, технолошки и развојни токови на локалном и на глобалном плану.

Наведене чињенице имају велики утицај на образовне системе. Дешава се непрекидан процес редефинисања довољних и релевантних знања, које ће појединцу омогућити успешно укључивање у рад и друштво и задовољавајући лични живот. Школа је само једна од институција која подржава и подстиче развој способности, интересовања и креативности деце и младих, што је довело до рушења ауторитета који су формално образовање и наставници некада имали. Нових ауторитета нема. Очекивања од школе појачана су посебним захтевима у земљама у транзицији, у које спада и наша, због ниских економских могућности и ургентних потреба за превазилажењем таквог стања уз употребу људских ресурса којима се располаже. Потреба за међународним интегрисањем земље и истовременим очувањем специфичности националног карактера кроз институције система, ставља на испит политичку власт и државну администрацију.

Да ли је креативна школа једно од могућих решења у обликовању школе у времену које је пред нама? У којој мери се креативно мишљење и понашање могу развијати и подстицати у школи? Како да рад и живот у школи буду креативнији него што су сада? Који су неопходни услови да би се наставници понашали креативно и да би у већој мери подржавали и подстицали креативност ученика? Које карактеристике школе могу, а које не могу да се измене да би процес образовања и васпитања постао креативнији? Какве би последице имало стварање креативније школе по остварење најважнијих циљева школовања, односно пожељних и непожељних ефеката васпитно-образовног рада? Да ли се може размишљати о предностима и ризицима које носи креативнија школа, а шта се догађа када се овај проблем стави у одређени друштвени контекст у време?

Позабавићемо се питањем о томе *какве би биле последице по појединца и његово окружење, ако би школа била креативнија*. Другим речима, коме треба креативна школа? Какав би утицај креативнија школа могла да има на наставак школовања и укључивање појединца у рад и друштвени живот? Које су промене других система у друшву неопходне, да би школа постала место где се доприноси стварању креативних људи? Какве су потребе „креативца“ за демократизацијом друштва? И обрнуто, колика је спремност друштва да прихвати креативне грађане? Како се креативан дух уклапа у друштвене токове? Која количина креативности је друштвено оправдана и прихватљива? Односно, да ли доприноси креативних људи оправдавају слободу коју они траже и која је неопходна за њихово стварање (дисциплина, рокови)?

Већ се, из начина на који су питања постављена, може наслутити уверење аутора да стварање креативне школе, односно креативизација школе, мењање школе у правцу већих могућности за креативније понашање ученика и наставника носи са собом одређене предности и ризике, које би требало имати у виду приликом заузимања друштвених ставова о овим питањима. На основу истраживања и искуства са покушајима вежбања и подстицања креативног мишљења и понашања, могу се очекивати позитивне и негативне

стране пројектовања креативније школе за заинтересоване субјекте. Због свега овога, основу за дефинисање опредељења треба да чини пажљиво испитивање потенцијалних ефеката и њихова практична провера. Најбоље, путем експеримената са одређеним програмима, у појединим школама и са ограниченим бројем учесника.

Нема сумње, да ученици имају највећу потребу да се школа учини флексибилнијом, како би их што мање спутавала у њиховим природним потребама (да наставе да се играју, да им буде занимљиво, да уживају у томе што раде, да не буду фрустрирани и анксиозни). Што се тиче наставника, „креативизација“ школе може да учини њихов рад смисленијим, али тежим. Интересовање родитеља (уз ограду, да породица, с обзиром на породичну историју, различито вреднује школу) је засновано на уверењу да креативнија школа може да допринесе да им деца буду задовољнија. Али, оваква школа би од родитеља захтевала ангажовање веће од уобичајеног, на шта они најчешће нису спремни и на шта се наставници редовно жале. Креативнија школа може правити проблеме у вези са наставаком школовања, због предзнања која ученици имају и очекивања која су у вези са својим даљим школовањем развили. Креативно васпитавања деца имају веће захтеве од виших нивоа школовања, то су „тежи“ студенти, што универзитетски наставници добро знају и, углавном, нису вољни да се њима баве.

Када би креативност била успешно подржана кроз школски систем, отвара би се нови ризици, које овај васпитни стил може донети у вези са укључивањем датих појединаца у сферу рада, за њихово ангажовање у друштвеном животу и вођење личног живота. Логично би било, да се креативно третирају млади људи који долазе у радну организацију понашају слободније, имају потребу за већом демократијом у међусобним односима и већим учешћем у процесу одлучивања од оних са традиционалним васпитањем. И даље, опет истраживања и искуства показују, да креативни грађани пружају већи отпор државној и свакој другој пресији, неправди, корупцији. Креативнији људи су, по правилу, индивидуалисти, изражавају више нивое самопоштовања у односу на просек, постављају своје стандарде, дају примедбе на рестрикције. Ово би биле само неке од потенцијалних последица већег присуства креативности у школи и школском учењу.

Уместо закључка, подсетићемо се разлога због којих је креативност пожељан васпитно-образовни циљ. Почетна идеја је била да школа буде креативнија, да би била квалитетнија у томе што даје и какве ефекте производи. Школа треба да буде занимљивија и пријатнија за ученике и наставнике, са већом усвојеношћу знања и вештина на којима се ради, и са већом употребом вредношћу стечених знања у наставу школовања и касније успешном грађењу каријере. Да би се постављени циљ остварио, потребно је да се изврши критичка анализа основних претпоставки „креативизације“ школе и узму у разматрање предуслови и очекивани ефекти. У ове сврхе, неопходно је систематско праћење и емпиријско испитивање програма којима се креативност уводи у школу, прецизно мерење постигнутих резултата и пажљиво одређивање њихових домета.